

ACADEMIA ROMÂNĂ

Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii

– Divizia de Istoria Științei –

STUDII ȘI COMUNICĂRI/DIS

Vol. XVII/2024

MEGA

IOAN MUNTEANU: BALTA BRĂILEI – BĂRĂGANUL DINTRE APE

Mirela-Adriana ANGHELACHE¹

mirelaadrianaa@yahoo.com

ABSTRACT: The article reviews the volume entitled “Balta Brăilei – Bărăganul dintre ape” [Brăila’s Pond – the Bărăgan between the waters], by means of which the author, Ioan Munteanu, makes an extensive monography of territory once named the Brăila’s Pond which, after the diking, became the Bărăgan between the waters, an important agricultural exploitation for the whole country. Beyond the geographical description and the socio-economic development of the area, the author raises important issues of the consequences of the destruction of a complex ecosystem formed by the great ostroves of Brăila in order to give a huge area back to agriculture. The book also brings to the reader’s attention the concentration camps of Balta Brăilei [Brăila’s Pond]. The volume is a vivid and painful testimony about the decline of a paradise between the waters to serve the socio-economic interests of increasing agro-productive yield and which at present can only be maintained through an improved agricultural system.

KEYWORDS: Brăila, Brăila’s Pond, the large island of Brăila, the penitentiary colony.

Domnul profesor Ioan Munteanu, un neobosit consemnator al istoriei și geografiei meleagurilor brăilene, o face și de data aceasta în volumul dedicat Bălții Brăilei, devenită Bărăganul dintre ape prin indigniri masive făcute în timpul comunismului, un important grânar al țării. Domnia sa întocmește o amplă monografie a acestui teritoriu, fără a omite niciun aspect în ceea ce privește etapele de dezvoltare socio-economică ale zonei: de la o „mare exploatare piscicolă naturală a țării, după Delta Dunării” la „cea mai mare fermă agricolă din Europa”. Cartea a apărut în anul 2023, la Editura Proilavia, o editură autohtonă care se remarcă prin calitatea cărților publicate atât în ceea ce privește conținutul lor, cât și și a tipăriturii

¹ Cercetător științific la Institutul de Geodinamică „Sabba S. Ștefănescu” al Academiei Române; membru titular al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române.

în sine – coperte cartonate, hârtie lucioasă, fonturi și paginație clare, fără să obosească ochiul etc.

Foto nr. 1 – Coperta cărții, față: Balta Brăilei – Bărăganul dintre ape. Autor Ioan Munteanu. Ed. PROILAVIA, Brăila, 2023, 416 pg., ISBN 978-630-6581-04-7.

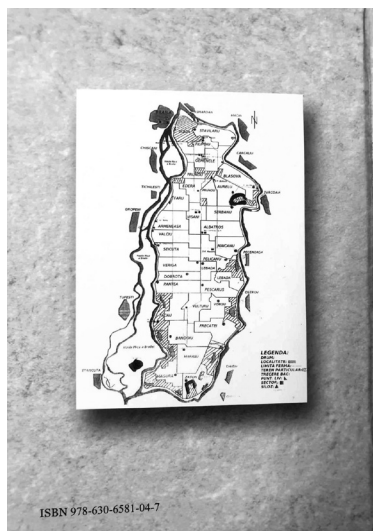

Foto nr. 2 – Coperta cărții, verso: Balta Brăilei – Bărăganul dintre ape. Autor Ioan Munteanu. Ed. PROILAVIA, Brăila, 2023, 416 pg., ISBN 978-630-6581-04-7.

Corpul cărții ar putea fi structurat în trei părți:

– Partea I care cuprinde: Argument, Descrierea geografică, Balta Brăilei-spațiu concentraționar, Îndiguirea insulei, IAS IMB-file de istorie, Agricol, Al-Dahra-tehnologie și performanță.

– Partea a II-a care cuprinde: Antologia Bălții cu texte literare dar și reportaje despre Balta Brăilei ale scriitorilor și jurnaliștilor care au fost fermecați de peisajele mirifice din baltă, de bogăția piscicolă, de oamenii bălții etc.

– Partea a treia care cuprinde o Anexă generoasă cu informații despre: comunele Frecăței și Mărașu; Terente – regele Bălții; Oaspeții Bălții; IMB. Reabilitare hidroameliorativă, 2001; Statutul hidrologic al Dunării, 2010; IMB. Laborator natural și ameliorativ. Un omagiu adus naturii și omului, 2014; Memoriu de sinteză, 2014; Bibliografie selectivă.

Prima parte a cărții cuprinde și o detaliere tehnică a procesului de indignare a Bălții Brăilei, dar și un istoric („file de istorie”) al desfășurării exploatarei agricole a terenului câștigat din ape, mai întâi de către IAS-urile (întreprinderi agricole de stat) din timpul comunismului, apoi de către SC-urile înființate după Revoluție (SC IMB SA, BRAIGAL, TCE Brazi SRL, AGRICOST SRL), culminând cu implicarea unui investitor străin, a unui șeic, care deține compania Al Dahra Agriculare LLC, din Emiratele Arabe Unite și care a cumpărat afacerea, luând terenul în arendă. Astfel, tandemul AGRICOST-Al Dahra prin investiții majore în tehnologie și conexiuni internaționale de afaceri a revigorat activitatea agricolă din județul Brăila, insula devenind sursa principală de venit din județ. Toată această secțiune din carte, foarte minuțios documentată despre afacerile care au fost făcute în domeniul agricol, este analizată cu priceperea unui om care este pasionat de tot ceea ce ține de viața socio-economică a regiunii în care locuiește.

A doua parte a cărții, așa cum am spus, cuprinde texte și reportaje ale scriitorilor și jurnaliștilor care au iubit acest spațiu dintre ape, iar Anexa aduce completări interesante în ceea ce privește Balta Brăilei.

Nu voi insista în a descrie fiecare capitol în parte, sper că bogăția de capitole enumerate convinge pe cei interesați să citească și să descopere acest teritoriu dintre ape, care este emblematic pentru județul Brăila. Voi jalona doar lucruri care mi-au atras atenția, urmând ca la ceasuri mai liniștite să parcurg pe îndelete paginile Antologiei care cuprinde miniaturale capodopere literare.

Dincolo de descrierea geografică și a dezvoltării socio-economice a Insulei Mare a Brăilei (IMB), autorul ridică probleme importante ale consecințelor distrugerii unui ecosistem complex format din marile ostroave ale Brăilei pentru a reda un teren imens agriculturii, de șaptezeci și două de mii de hectare. Spațiul deltaic al Dunării la Brăila, pe vremuri cunoscut ca o deltă mai mică, a cunoscut așa cum spune un „băltăreț”² amintit în carte, trei valuri ale istoriei, distructive prin natura lor: 1. defrișările, desecările, incendierea bălților, care au distrus efectiv geografia milenară a zonei, 2. demolarea satelor și apariția colhozului și 3. transformarea bălților în spațiu concentraționar.

Autorul prezintă frust și obiectiv, fără sentimentalism inutil, aceste

² Nicolae Grigore Mărășanu

„trei căderi în istorie”, dar lacrima tot cade atunci când citești paginile despre exterminarea unei geografii în care viețuitoarele insulei își pierd viața în flăcările focului pus de un „Promoteu nesăbuit”, despre transformarea deltaicilor în insulari, trăitori într-un spațiu limitat și izolat, cel al Insulei Mari a Brăilei. Oamenii locului au fost obligați să-și strămute peste dig casele, morții, biserica, școala sau au ales să ia calea străinătății pentru un trai mai bun, deltaicii, cum așa de expresiv îi numește autorul pe locuitorii „deltei” Brăilei, ajungând pe tot mapamondul.

De departe cele mai impresionate rânduri se găsesc în darea de seamă despre spațiul concentraționar din Balta Brăilei, întemeiat de comuniști și conceput pentru a înlătura prin tortură și muncă grea pe cei indezirabili regimului. Autorul face o prezentare detaliată a coloniilor și lagărelor de muncă din Balta Brăilei. Gulagul românesc sau „Mica Siberie românească” s-a aflat în Balta Brăilei, viitoarea Insulă Mare a Brăilei (căci insula a luat naștere și prin sacrificiile vieților lor), fiind alcătuit din „colonii de muncă”, de fapt, lagăre de exterminare, în localitățile: Bândoiu, Grădina, Piatra-Frecăței, Saivane, Stoienești, Agaua, Cistia, Mărașu, Strâmba, Lunca și Salcia. „Deținuții erau exterminați prin muncă și foame, prin frig, bătaie și norme republicane”. Ei sunt cei care au lucrat în condiții extreme la înălțarea digurilor, numai prin muncă manuală, și nu de puține ori au fost forțați să oprească revărsările de apă cu trupurile lor. E greu să citești aceste pagini, mărturiile deținuților de la Salcia și Ostrov (penitenciar care cuprindea 3 secții: Piatra-Frecăței, Grădina și Salcia) sunt cutremurătoare, dar această pagină de istorie a ororilor comunismului, transmisă din generație în generație, trebuie consemnată pentru ca istoria să nu se mai repete. Acest lucru îl face și autorul, adunând în paginile cărții mărturiile ale celor care au trecut prin aceste colonii ale iadului.

Parcurgând volumul, la final realizăm că de fapt am citit o mărturie vie și dureroasă despre apusul unui rai dintre ape pentru a servi unor interese socio-economice pregnante de creștere a randamentului agroproductiv al solurilor de luncă. Înțelegem că nu se mai poate reveni la ce a fost o dată, pentru că tot ce s-a făcut cu mari sacrificii în lunca Dunării și cu multă măiestrie inginerască a fost indispensabil pentru dezvoltarea socio-economică a țării dar, așa cum subliniază autorul, la oră actuală acest randament poate fi menținut doar printr-un „sistem agricol ameliorativ” care presupune „armonizarea exploatării agricole cu exploatarea ameliorativă a lucrărilor de îmbunătățiri funciare”.

Doresc să închei această scurtă recenzie cu un pasaj din „Orașe dunărene”³, text inclus în Antologie, al filosofului brăilean Vasile Băncilă (1897–1979). Acesta, cândva, l-a plimbat cu barca pe marele poet Lucian Blaga prin „inima apelor”, iar poetul la coborârea pe mal, impresionat de cele văzute și simțite, a exclamat: „Dunărea împărătească”. Iată și fragmentul care vorbește despre un pitoresc profund al Bălții Brăilei, pe care cu siguranță îl vom întâlni și astăzi în zonele rămase inundabile ale insulei:

Balta Brăilei alcătuiește aproape un „unicum” de pitoresc profund, peste care domină însă un sentiment precis: acela de a te crede la începutul lumii, când apa era peste tot și duhul lui Dumnezeu se purta peste ape.

Prezența misterului și sentimentul geologic al arhaismului lucrurilor, al primordialității lor, nicăieri nu sunt mai depline decât în această împărăție lichidă, care e balta, atunci când e înecată de revărsarea fluviului.

³ Ioan Munteanu, *Balta Brăilei – Bărăganul dintre ape*, Ed. Proilavia, Brăila, 2023, pp. 224–226.

